

In memoriam Jaume Damians Gelabert (1960 - 2008)

Jaume Damians (expedició Rep. Dominicana)

El passat 8 de febrer després d'una llarga i terrible malaltia ens deixava en Jaume Damians, el Menda. Amic, company, estimulador d'idees i d'activitats. Parlar del Menda és parlar de la passió i implicació per les coses. Allò que feia era fins al fons, l'espeleo, la biospeleo, els seus escarabats curculiònids, la informàtica, la Creu Roja i els serveis socials, la seva clara implicació política i social, la Societat d'Història Natural de les Balears, la seva família, el teatre,.. però tot amb el fil conductor de l'altruisme, el voler donar una mà a qui ho necessitàs. En Jaume naturalista impulsà de forma ferma l'estudi de la biospeleologia a les Balears, suscitant l'interès de joves biòlegs. La seva tasca està més que reflectida en treballs com els recollits a la bibliografia i campanyes d'exploració com "MINOR 87", amb el seu amic Xavier Bellés, possiblement la primera campanya biospeleològica realitzada a les Illes Balears per no estrangers, per gent del país. Fruit d'aquesta passió per la biospeleo li fou dedicada, amb el seu nom de batalla, una espècie de crustaci troglobi: *Superornatiremis mendai* Jaume, 1997.

Una semblança personal, molt personal

La nostra coneixença és remunta a poc després d'haver acabat la carrera, vingué a la Universitat a fer un seminari, una mica improvisat i informal, sobre la fauna cavernícola (la bioespeleologia) de les Illes Balears i el seu origen. Fou una xerrada amb un entusiasme inusitat, ni en Racovitza ho hagués fet tan bé. A partir d'aquí establírem una relació que per-

duraria al pas del temps. A rel d'aquesta primera presa de contacte amb el món de la biospeleologia i de la mà d'en Joan Pons i seva vaig conèixer l'ambient de la Federació Balear d'Espeleo. En Jaume també, essent una persona jove, era un dels veterans, instructor d'espeleo i cap del grup de rescat de la Federació. Amb els seus consells i la seva experiència anàrem a explorar algunes de les cavitats més conegudes i amb importància biospeleològica: la cova de na Boixa (Felanitx), la cova de can Sion (Pollença), cova de sa Cometa des Morts (Escorca), cova de sa Gleda (Manacor), cova de s'Algar (Artà) i moltes, moltes altres.

El meu primer treball a una revista científica el vaig fer amb ell, al número 17 (1992) de la revista *ENDINS*, i tot fou gràcies a l'empenta i constant estímul d'en Jaume. La meva tesi versava sobre biogeografia i taxonomia de les aranyes, i de seguida, vaig tenir sobre la taula els pots de la seva col·lecció particular corresponent a aquest grup taxonòmic. Junts estudiarem altres grups com els mol·luscs terrestres o aspectes tan peculiars com fou el transsecte de la cova de sa Cometa dels Morts per constatar la presència de grups d'espècies troglòfiles i troglòbies. O una revisió sobre el coneixement de la biospeleologia a Mallorca, en un especial ENDINS 20 (1995). També ens ensenyà els secrets dels organismes que viuen el Medi Subterrani Superficial (MSS), ambient que avui en dia és ben poc conegut i explorat. Amb ell posàrem trampes a distints indrets de Mallorca, algunes d'elles, tan ben camuflades que ni nosaltres mateixos fórem capaços de recuperar-les. Els escarabats, els col·lèmbols, els àcars edàfics deuen estar menjant l'ésquer, entrant i sortint del tub que teníem que recollir.

Amb altres companys també vàrem compartir expedicions científiques: a l'arxipèlag de Cabrera i a la República Dominicana. Tan a una banda com a l'altra en Jaume feia de recol·lector de material biològic, de tot el que se movia per terra. A més a més, a la Rep. Dominicana, a la zona càrstica propera a la llacuna d'Oviedo, feia les topografies de totes les cavitats. Algunes de les seves topografies resten inèdites o inacabades, també algunes de les Balears. Moltes vegades m'insistia en que una de les topografies que tenia més il·lusió en acabar era la de la cova de la Cella o de la Trapa allà a on podem trobar una de les colònies més importants de virots *Puffinus mauretanicus*, teníem que anar amb el nostre comú amic M. McMinn. Doncs, queda pendent una visita per concloure-la. Benvolgut Jaume, benvolgut Menda, queden tantes coses pendents...

La implicació i complicitat amb la Junta de la Societat d'Història Natural de les Balears fou total. Els projecte museístic de la Societat, la reunificació de col·leccions, activació de les bases de dades, actualització de la web de la Societat,...Tot seguint la seva voluntat, na Gusi, la seva dona, en Bernat, en Jordi i en Xavier, els seus fills, feren acte de donació a la Societat de tot el material biològic que va anar arreplegant al llarg de la seva trajectòria com a naturalista i biospeleòleg. No et preocupis que cuidarem i donarem un bon ús al que enteníem com a projecte museístic. De fet, part d'aquest material s'està inventariant, ja està en estudi i prest se veuran publicats resultats.

Les reunions a la seu del Estudi General Lul·lià de la Societat tenien una especial alegria amb ell i amb altres membres de la Junta. Junts compartírem sopars amb "ses nines" de la Societat: amb na Margalida Llabrés, amb n'Aina Carbonell, amb na Natàlia Llorente Nosti, també membres d'una activa Junta, feien unes tertúlies extraordinàriament divertides i irrepetibles.

Un jove Jaume Damians i el seu amic Joan Pons.

Amb la malaltia al cos, era present a les assemblees i al sopar anual de la Societat, donant idees, però també criticant a la junta sobre aspectes que encara no havíem sabut resoldre. Un d'ells, el principal, era referent al retorn de la col·lecció Joan Pons Moyà a la Societat. En aquests moments ja es conserven totes el material que no són restes vertebrades fòssils (Mollusca -actuals i fòssils-, peixos, bibliografia, i altres restes diversos).

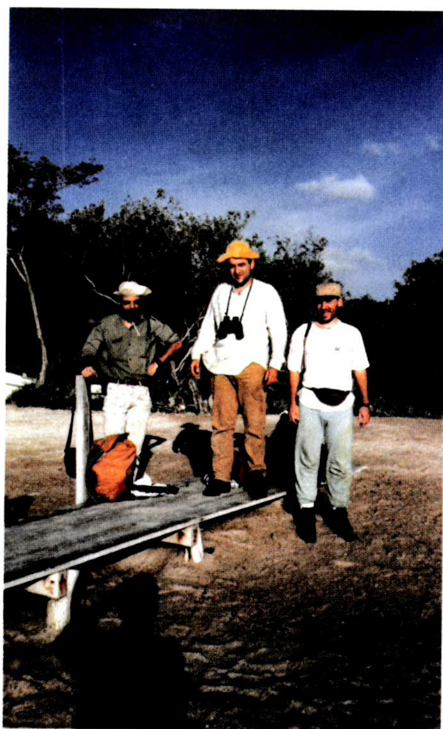
El seu darrer emilio fou terrible per a mi, tot saben de com s'estaven desenvolupant les coses. Amb llàgrimes en els ulls, mesos abans, em comentà que no volia morir sense que la col·lecció del Xoni estàs allà a on volia, una col·lecció d'una persona, d'un amic unificada tot seguint les seves darreres voluntats.

Asunto: Xoni
De: jdamiansg@ono.com
Responder a: jdamiansg@ono.com
Fecha: 22/01/2008 10:09
A: guillemx.pons@uib.es

Supòs que ja saps com està la cole del Xoni ?. diguem coses.

Aquesta fou l'única vegada que el vaig enganar, "la col·lecció ja és a casa, no te preocupis". El missatge ja està dit.

En Jaume Damians està més mai amb nosaltres i en el cor de la gent que l'estimava. Sempre il·lusionat amb la publicació de la revista *ENDINS* o el Bolletí de la Societat d'Història Natural de les Balears. Les tertúlies dels dimarts a la Federació d'espeleo, a l'antic local del carrer Posada de Lluc o dels dilluns a la Societat al Lul·lià ambdues ara al nou local del car-

Jaume Damians despenjants-se a un avenc i amb altres companys a la llacuna d'Oviedo (Rep. Dominicana).

rer Margarida Xirgu. El Jaume està al nostres cors i al nostre pensament, fruit d'això és aquesta transcripció de la troballa d'un cap de setmana de febrer de les exploracions que se duen a terme a la cova del pas de Vallgornera…

"Hola amics!. El dissabte van aconseguir una sèrie de descobertes que són dignes de mencionar: a més de posar uns 400 m de fil-guia a partir de la sala de la Fadrina Vella (ja té nom) vam connectar amb unes guies nostres i fils prims que deuen partir del S de la sala Blanca. Després de tornar enrere vam rectificar i aconseguir enllaçar amb la sala d'en Joan Max (missió aconseguida!). La cosa no acaba aquí, com encara tenia uns 100 m de fil-guia al rodet vaig aficar-me a una galeria no massa ampla que parteix a la dreta de l'extrem de la galeria Joan Max i la cosa va anar eixamplant-se fins que quan ja se m'acabava el fil-guia vaig fermar i veure que a dalt semblava una sala amb aire. Després d'emprar el rodet auxiliar per sortir a la superfície, efectivament s'obria davant meu una enorme galeria aquàtica amb aire més gran que la Joan Max. Vaig fermar el rodet auxiliar a unes roques per seguir nedant per la superfície més de 100 m fins que es tornava a sifonar el pas. Davallant en vertical i donant llum amb el focus es veia una gran foscor que prossegueix sota les aigües en la mateixa direcció. La cova des Pas de Vallgornera segueix ben oberta. Per cert, el nom que hem pensat per a la nova sala aèria és Sala Jaume Damians com a reconeixement i en memòria del company espeleòleg que va finar el dia anterior a la troballa."

Fins aviat

Un divendres, 8 de febrer, el dia de la cloenda de les V Jornades de Medi Ambient de les Illes Balears, em donaren la maleïda notícia, en Jaume ens deixava. Però el seus records, el seu humor, la seva rialla, la seva actitud crítica estarà sempre entre nosaltres.

Guillem X. Pons

Algunes dades bibliogràfiques

Damians, J. 1977. Troballa arqueològica a Sencelles. *Endins*, 4: 53-56.

Damians, J. 1977. Senzilla construcció d'un carburer d'autopressió. *Endins*, 4: 65-66.

Damians, J. 1980. Distribución en Mallorca del género *Duvalius* Delarouzée (1859) (Coleoptera, Trechidae). *Endins*, 7: 23-25.

Damians, J. i Ginés, J. 1981. Algunas observaciones mineralógicas y morfológicas sobre el sistema Cueto-Coventosa (Santander). *Endins*, 8: 13-19.

Bellés, X. i **Damians, J.** 1989. *Aglenus brunneus* (Gyllenhal) (Coleoptera) al medi cavernícola de Mallorca (cova de s'Algar, Artà). *Endins*, 14-15: 65-67.

Bellés, X., **Damians, J.** i Pretus, J.L. 1989. "Minor-87": Una campanya biospeleològica a Menorca. *Endins*, 14-15: 69-75.

Pons, G.X. i **Damians, J.** 1992. Els aràcnids de la Cova de sa Cometa des Morts (Escorca, Mallorca). *Endins*, 17-18: 51-56.

Pons, G.X. i **Damians, J.** 1992. Fauna malacològica d'algunes cavitas de l'illa de Mallorca. *Endins*, 17-18: 67-72.

Pons, G.X., Jaume, D. i **Damians, J.** 1995. Fauna cavernícola de Mallorca. *Endins*, 20: 125-143.